

Tema meseca januarja: NAČRTOVANJE ZELENJAVNEGA VRTA

Mesec januar je ugoden čas za načrtovanje zelenjavnega vrta. Ponavadi vsako jesen cel vrt prekoplamo in pognojimo s hlevskim gnojem, spomladi pa sadimo različne vrste zelenjave drugo zraven druge več ali manj čisto po naključju. Tisti, ki nekaj malega vedo o kolobarjenju, vsako leto znova napenjajo možgane in se sprašujejo: "Kaj sem že lansko leto imel/a posajeno tukaj?" Spomin težko seže leto dni nazaj, kaj šele dve ali tri leta, še posebej, če je zelenjavni vrt velik. Zato velikokrat ostajajo deli gred predolgo prazni, rastline pa tudi zaradi neupoštevanja njihovih potreb in naključnega sajenja zbolevalo, napadajo jih škodljivci, pridelki so manjši.⁵

Ne glede na to, ali boste imeli nov vrt ali želite zgolj preurediti in izboljšati starega, pričnite z načrtom gredic. Pripravite si skico, kjer boste označili predvideno razporeditev ter pri tem ne pozabite, da morate kolobariti – tam, kjer je bila lani čebula, naj bo letos nekaj popolnoma drugega. Če boste takšne skice pripravili nekaj let zapored, vam jih četrto ali peto leto ne bo več potrebno – enostavno boste ponovili ureditev, kot ste jo imeli pred leti. Na zadnjo stran skice si vsako leto zapišite tudi opombe.

Kako načrtovati zelenjavni vrt

Načrtovanje zelenjavnega vrta zahteva pravilno razporeditev gred in pravilen razmik med vrstami, s čimer se omogoči boljša rast rastlin, enostavnost gojenja in učinkovita raba prostora. Priporočamo vam, da si pred ureditvijo vrta naredite skico oziroma načrt za zelenjavni vrt, ki prikazuje lokacijo posamezne zelenjave, razmik med vrstami in približne datume za vsako sajenje. Načrt za zelenjavni vrt lahko vsebuje tudi načrt kolobarjenja, saj je priporočljivo, da ne gojite ene in iste vrste zelenjave vsakokrat na istem mestu.

Za zelenjavni vrt je primerna rodovitna zemlja. Pazimo, da stavbe in morebitna drevesa ne mečejo sence na zelenjavni vrt. Na južni strani ne sadimo grmovja ali dreves. Zanje primerna je severna stran.

Vrt lahko uredimo tradicionalno. To pomeni, da oblikujemo glede pravokotnih oblik široke nekaj metrov, zelenjava pa je posajena v široko razmaknjenih vrstah. Tako, da je dostop možen do vsake vrtnine. Novejši sistemi predvidevajo dostopnost zelenjave z vseh strani. Tvorimo manjše grede, ki so lahko različnih oblik (okrogle, trikotne) in obdane s potmi. Pazimo le, da je sredina grede dosegljiva s poti.²

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si

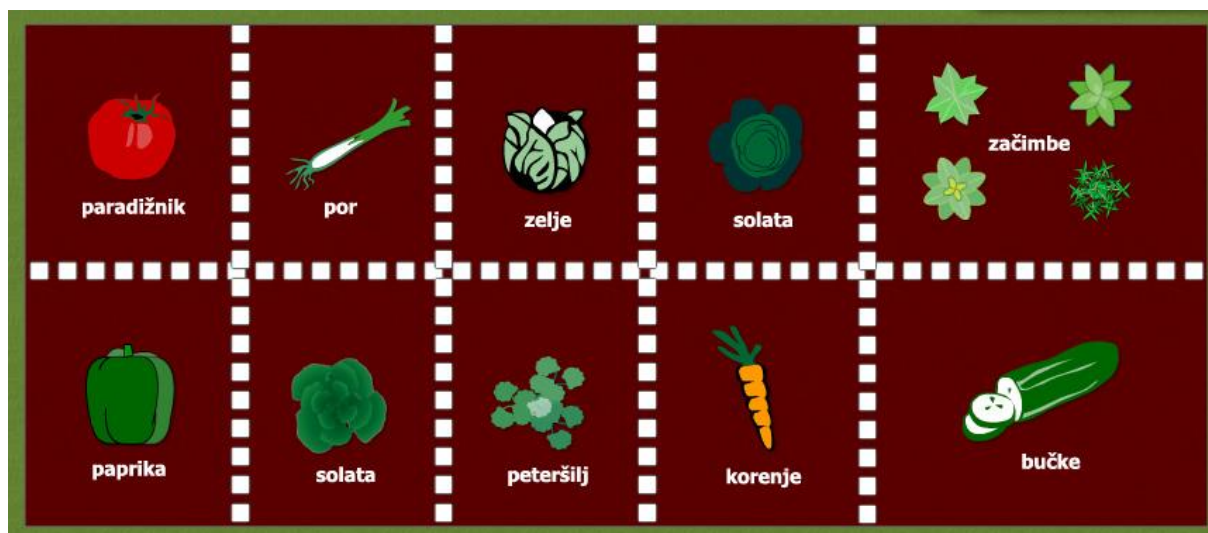
info@dpae.si

V primeru, da želite imeti nekatere vrste zelenjave na razpolago, jih sadite zaporedno v določenih časovnih razmikih, odvisno od načrtovane porabe in količine prostora, ki ga imate na voljo. Npr. solato sadite teden do 10 dni narazen.

Nasveti, kako velik vrt izbrati. Za zeliščni vrt zadostuje že kvadratni meter zemlje. Za zelenjavni vrt zadostuje 5 kvadratnih metrov zemlje. Za 4 člansko družino naj bo velik vrt vsaj 30 kvadratnih metrov.¹

Na vrtu je še kako pomemben vsak meter, centimeter zato upoštevajte naslednje nasvete:

- Širina grede 150 cm
- Širina poti nekje med 20 in 30 cm.

Slika 1: Načrt za zelenjavni vrt³

Kakovostna semena in zdrave sadike za popoln zelenjavni vrt

Ko ste poskrbeli za načrtovanje zelenjavnega vrta, je čas za nakup semen, sadik, gnojil in vrtnarske zelenjave. Kupujte seme, ki izvira iz zanesljivih semenarn oz. gojiteljev zelenjave. Pri nakupu bodite pozorni na datum uporabnosti posameznih semen, ki je ponavadi označen na embalaži. Semena, ki so tik pred iztekom roka uporabe ne kupujte, ker se zna zgoditi, da vam semena ne bodo vzknila.

³<https://www.nasveti.net/nacrtovanje-in-ureditev-zelenjavnega-vrta>

¹<https://www.kulinarika.net/zdravje/moj-vrt/677/zdrav-in-svez-pridelek-z-lastnega-vrta/>

²<https://www.slonep.net/vrt-in-okolica/zelenjava/nacrtovanje>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.siinfo@dpae.si

Datum sajenja

VRTNINA	SETEV	PRESAJANJE
Kolerabica	Februar - september	Marec - sredina septembra
Korenček	Druga polovica aprila-konec julija	-
Peteršilj	Druga polovica aprila – konec junija	Marec, april
Solata	Februar-sredina avgusta(letne solate) Septembr (zimske solate)	Zadnje presajanje letnih začetek septembra, zimskih solat sredina oktobra
Endivija, radič	Junij – sredina julija	Junij, julij, avgust
Blitva	April - avgust	April - september
Čebula	Januar-april (direktna setev semena) Februar – maj (sajenje čebulčka) Avgust (setev semena), konec septembra, oktober (sajenje čebulčka)	Marec-april, september, oktober (sadike iz semena)
Česen	-	Februar, marec: spomladanski česen
Paradižnik	Februar – začetek aprila	Maj
Paprika	Januar-marec	Maj
Kumare	Marec (za sadike), maj – julij (direktna setev)	Maj-julij
Bučke	Marec (za sadike), maj – junij (direktna setev)	Maj - julij
Grah	Februar	-
Nizek fižol	April-avgust	-

Tabela 1: Datumi sajenja⁴

⁴<http://www.klubgaia.com/si/vrtnarski-nasveti/821-Kdaj-je-ravno-pravi-cas>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si
info@dpae.si

Zakaj je tako pomembno načrtovati setev in sajenje zelenjave:

- Da bomo kar se da dobro izkoristili prostor in da grede nikoli ne bodo prazne: Na 25 m² lahko pridelamo od 80 – 100 kg zelenjave, le sajenje vrtnin v mešane posevke je potrebno, izkoriščanje vertikale in setev v ciklih, najboljše dvotedenskih. Še posebej to velja, če imamo na voljo majhen košček zemlje oz. majhen balkon. S pravilno kombinacijo rastlin, lahko na še tako majhni površini pridelamo marsikaj;
- Da bomo pridelke pobirali skozi vse letne čase: z dobrim načrtovanjem sajenja in setve zelenjave lahko sezono gojenja podaljšamo v hladne mesece, še dolgo v jesen. Nekatera zelenjava ostane na gredah tudi preko zime.
- Da bodo rastline lepe in zdrave,
- Da bodo pridelki obilni.

Kolobarjenje

Kolobarjenje je metoda pri kateri vrtnine letno premikamo po gredicah v določenem zaporedju. V zelenjavnem vrtu kolobarimo iz različnih vzrokov:

- Z gojenjem enake vrtnine na eni in isti površini zemljo izčrpavamo. Zato rastline oslabijo in postanejo bolj dovzetne na bolezni in škodljivce.
- Vrtnine imajo različne potrebe po hranilih. Zato ne gnojimo na vseh gredah enako. V kolobarju si sledijo vrtnine z različnimi potrebami po hranilih in puščajo zemljo za seboj v različnem stanju.
- Rastline optimalno izkoristijo razmere v zemlji, ki so nastale s predhodno setvijo drugih rastlin na istem mestu.
- Hranila iz hlevskega gnoja se sproščajo tri leta. Zato ne gnojimo vsako leto celega vrta, temveč le tretjino. Na tej tretjini posadimo rastline, ki potrebujejo veliko hranil (kapsunice, plodovke,...)
- Če rastlino gojimo leta in leta na istem mestu, dajemo možnost škodljivcem in boleznim, da se prerez množijo.
- Izločki korenin, ki jih nekatere vrtnine puščajo v tleh, lahko slabo vplivajo na rast vrtnin, ki jim sledijo.

⁵<https://www.utrinek.si/nacrtovanje-zelenjavnega-vrta;>

⁶<https://www.slonep.net/vrt-in-okolica/zelenjava/vodic/zelenjavni-vrt-januar-februar-marec>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.siinfo@dpae.si

Potreba po hranilih

Rastline, glede na to kakšne so njihove potrebe po hranilih, razdelimo na tri skupine.

POTREBE PO HRANILIH	VRTNINA
Prvo leto Močni porabniki hranil	Kapusnice: zelje, cvetača, ohrovti, kolerabica, brokoli Plodovke: paradižnik, paprika, jajčevac, kumare, bučke, melone, lubenice Korenasta in gomoljasta zelenjava: pastinak, zelena, zgodnji krompir, Stročnice: visok fižol
Drugo leto Srednji porabniki hranil	Korenasta in gomoljasta zelenjava: korenček, redkev, koleraba, rdeča pesa Listnata zelenjava: blitva, endivija, radič, motovilec Čebulnice: česen, por, zimski čebula
Tretje leto Potrebujejo malo hranil	Korenasta in gomoljasta zelenjava: redkvica, peteršilj Listnata zelenjava: špinača Čebulnice: čebula Stročnice: nizek fižol, grah, bob, čičerka

Tabela 2: Rastline: potrebe po hranilih⁷

Solato ne kolobarimo, gojimo jo kot vmesni posevek in za zapolnjevanje praznin na gredah.

Na prvo gredo, ki jo pognojimo s hlevskim gnojem in kompostom (ali večjo količino komposta) posadimo rastline, ki zahtevajo obilno gnojenje. Drugo gredo pognojimo samo s kompostom in posadimo rastline, ki so srednji porabniki hranil. Tretje grede ne gnojimo, saj bodo tukaj rasle rastline z majhnimi potrebami. Naslednje leto prestavimo posevke s prve grede na tretjo gredo, posevke z druge grede na prvo in posevke s tretje grede na drugo.

Botanične družine vrtnin in njihovo vrstenje na gredi

Pri načrtovanju kolobarja moramo upoštevati tudi pravilo, da vsaj v treh letih na isto gredo ne pride rastlina iz iste botanične družine. Torej moramo vedeti v katero botanično družino spada določena zelenjadnica.

⁷<https://www.utrinek.si/nacrtovanje-zelenjavnega-vrta>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si
info@dpae.si

BOTANIČNA DRUŽINA	VRTNINA
Metuljnice (Fabaceae)	fižol, grah, bob, leča, čičerka, lupina, soja
Križnice (Brassicaceae)	cvetača, kolerabica, koleraba, vsi ohrovti, kitajsko zelje, zelje, redkvice, rukvica
Razhudnikovke (Solanaceae)	paradižnik, paprika, feferoni, jajčevce, krompir
Kobulnice (Apiaceae)	korenček, peteršilj, zelena, sladki komarček, pastinak
Metlikovke (Chenopodiaceae)	blitva, špinača, rdeča pesa
Radičevke (Cichoriaceae)	solata, radič, endivija, artičoka, črni koren
Bučevke (Cucurbitaceae)	kumare, bučke, buče, lubenice, melone, čajota
Lukovke (Alliaceae)	čebula, česen, šalotka, por, drobnjak

Tabela 3: Botanična družina⁷

Primer: če smo na prvi gredi prvo leto gojili kumare, naslednje leto ne smemo saditi niti kumar niti ostale zelenjave, ki spada v enako botanično družino kot kumare, v družino bučevke – torej ne bučk, kumar, melon, lubenic.

⁸<https://www.utrinek.si/nacrtovanje-zelenjavnega-vrta>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si

info@dpae.si

MEŠANI POSEVKI – DOBRI IN SLABI SOSEDJE

- Nekatero rastline odganjajo boleznimi ali škodljivci s svojih sosed. Tako npr. čebula med korenjem odganja korenjevo muho, korenje pa čebulno muho, zelena med kapusnicami odganja kapusovega belina, por ščiti zeleno pred listno pegavostjo...
- Nekatero rastline izboljšujejo okus svojim sosedam (bazilika vpliva na okus paradižnika) ali s svojimi izločki korenin spodbujajo rast.
- Škodljivci in boleznimi se širijo težje z rastline na rastlino, če le te ne rastejo skupaj.
- Kombinirajte rastline, ki zrastejo hitreje s tistimi, ki imajo počasnejšo rast in so dalj časa na gredi. Tak primer je kombinacija nadzemne kolerabice, solate in paprike. Kolerabica in solata bosta pokrivali gredo, še preden bomo na prosto posadili sadike paprike. Pobrali ju bomo preden se bo paprika razrasla. Tako zemlja ne bo nikoli gola, izkoristek pa večji.
- Pri setvi in sajenju nikar ne zanemarite razdalje med rastlinami. Upoštevajte končno velikost rastlin in hitrost rasti.

⁹<https://www.utrinek.si/nacrtovanje-zelenjavnega-vrta;>

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si
info@dpae.si

VRTNINA	DOBRI SOSEDJE	SLABI SOSEDJE
blitva	nizki fižol, kapusnice, redkvice	
brokoli	kumare	
brstični ohrovt	fižol, redkvice, drobnjak, korenček	
cvetača	paradižnik, špinača, solata, kamilica	čebula, česen
čebula	korenje, kumare, bučke, paradižnik, solata, jagode	fižol, grah, zelje, por
črna redkev endivja	grah, fižol, solata, paradižnik, kapusnice, por, visoki fižol	kumare
fižol	brstični ohrovt, kumare, bučke	čebula, česen, por
grah	solata, kolerabica, redkvice	fižol, čebula, česen, por
koleraba	solata, špinača, grah, zelena, rdeča pesa, nizki fižol	
korenček	por, čebula (proti korenjevi muhi), redkvice, redkev	
kreša	redkvice	
kumare	brokoli, čebula, fižol, zelje, koruza, kumina, zelena	redkev
melone, lubenice, bučke	solata, redkvice, paradižnik,	
motovilec	kumare, paprike, paradižnik, kapusnice	
ohrovt, kodrolistni ohrovt	zelena, krompir, špinača, solata, kumina, kamilice	čebula, čese
paprika	kolerabica, solata, drobnjak	fižol
paradižnik	fižol, grah, peteršilj, zelena, solata, redkvice, česen, bazilika	krompir, rdeče zelje, radič
peteršilj	redkvice, paradižnik, kumare, čebula	krompir, grah, rdeče zelje, radič
por	solata, korenje, paradižnik, zelena	čebula, fižol, grah
radič	paradižnik, visoki fižol, korenje, šetraj	peteršilj
rdeča pesa	nizek fižol, čebula, česen, solata, peteršilj, koper, šetraj	špinača
redkvice	solata, paradižnik, paprika, korenček, fižol, špinača, kreša	
sladki komarček	kumare, solata	fižol, paradižnik, kumina
sladka koruza	paradižnik, paprika, kumare, solata, grah, fižol	
solata	čebula, drobnjak, redkvice, zelena, kumare, paradižnik	peteršilj
špargelj	nizek fižol, grah, kolerabica	
špinača	kapusnice, korenček, kolerabica, kumare, paradižnik, peteršilj	rdeča pesa
belo zelje, rdeče zelje, kitajsko	paradižnik, zelena, grah, fižol	čebula, česen

Tabela 4: Dobri in slabi sosedje⁷

DRUŠTVO PRIJATELJEV AGRARNE EKONOMIKE

Lipovci 160, 9231 Beltinci

www.dpae.si

info@dpae.si

Med zelenjavo sadimo čim več zelišč in cvetlic. Varovale jo bodo pred boleznimi in škodljivci, v vrt privabljale čebele in druge opraeševalke ter naravne sovražnike škodljivcev.

Slika 2: Vrt

Katja Marič, ekon.

<http://vrtnarjenje.blogspot.si/2012/05/dobri-sosedje.html>

Društvo prijateljev agrarne ekonomike

Lipovci 160 | 9231 Beltinci

Matična številka: 4039963 | Davčna številka: 52342425 | Poslovni račun: SI56 6100 0000 3383 416